

INHOUD

Woord vooraf	9
Doel en opzet	11

DEEL I HET NICOLAASGASTHUIS 1351-1580

INLEIDING	19
Een tijdsbeeld: de Zwarte Dood	19
Een horizon: de stad Arnhem	21
1 DE BROEDERSCHAP	29
Een middeleeuwse broederschap	29
Sint Nicolaas	38
Broederschappen in Arnhem	45
2 HET NICOLAASGASTHUIS	53
De Arnhemse gasthuizen	55
Het Heilige Geesthuis of Nicolaasgasthuis	58
Het gasthuisreglement	65
Aan de Rijnpoort	67
Bij de Velperpoort	70
De Nicolaaskapel	74
De armen in het gasthuis	80
3 DE MATERIËLE BASIS	87
Acquisitie van het vermogen	87
Beheer	95
Administratie	100
4 DE BROEDERS	107
De statuten	107
Het bestuur	112
De maaltijden	113
De leden	116

DEEL II DE HERVORMDE BROEDERSCHAP 1581-1794

INLEIDING	125
Een gespleten samenleving	125
Een panorama van een vesting	128
1 DE BROEDERSCHAP HERVORMD	133
De reformatie en de Arnhemse broederschappen	133
Sinterklaas	137
De heroriëntatie	139
2 HET NICOLAASGASTHUIS	145
De sluiting van het gasthuis	145
De Nicolaaskamer	155
3 ZORG VOOR DE ARMEN	165
Alimentaties of preuven	165
Fundaties of gekochte maaltijden	167
Spindingen of uitdelingen	170
Toelagen of giften	176
4 DE FINANCIËLE BASIS	183
Het grondbezit	183
De gelden	192
De rentmeester	194
Het beheer	197
5 DE CLAESBROEDERS	203
Statuten en reglementen	203
Bestuurders en broeders	206
Maaltijden en symbolen	209
Weledelgeboren en hoogachtbare heren	225

DEEL III STICHTING SINT NICOLAI BROEDERSCHAP 1795-1993

INLEIDING	243
Een nieuwe maatschappij	243
Een pluriforme samenleving	245
1 NAAR EEN STICHTING	251
Bevochten autonomie	251
Groeiende samenwerking	261
Een nieuw Broederschapshuis	266

2	NAAR VEELZIJDIGE BIJSTAND	283
	Diverse preuven	284
	Uitkeringen in natura	291
	Nicolaasgiften	293
	Studietoelagen	300
	Bijzondere tegemoetkomingen	301
3	HERSCHIKT VERMOGEN	305
	Verdwenen gronden	305
	Groeiend effectenbezit	318
	Een nieuw rentmeesterschap	321
	Wisselende draagkracht	326
	Administratie en archief	329
4	DE NICOLAI BROEDERS	333
	De moderne statuten	333
	De huismeester en secretaris	337
	Het Nicolaasdiner	341
	De Broederkamer	348
	Een notabel gezelschap	359

DEEL IV GEZAMENLIJKE INZET 1980-2019

INLEIDING	371
Arnhem, hoog en laag	371
Aan de zijlijn	373
1 DE STICHTING	377
Statuten en besluiten	377
Afbrokkelende voorzieningen	377
Openheid en bekendheid	379
Uitbreidend werkterrein	382
Samenwerking en Convenant	382
Nieuwe terreinen	385
2 BROEDERSCHAP EN BROEDERS	389
Samenkomsten en vergaderingen	389
Boerderijtochten	395
Huismeester en secretaris	396
Broeders en oud-Broeders	397
Commissies en taakverdeling	400
Financiële Commissie: vermogensbeheer	402
Agrarische Commissie: grondbeheer	403
Sociale Commissie: steunbeleid	405

3	DRIELEDIGE HULPVERLENING	409
	Oude pijlers in nieuwe vorm	409
	Preuven	409
	Nicolaasgiften	411
	Aanvragen om eenmalige steun	412
	Toekenningen aan instellingen	413
	Toekenningen bij individuele noden	418
4	RENTMEESTER EN BUREAU	423
5	TUSSEN TRADITIE EN TOEKOMST	427
Tabel 4	Ontwikkeling in omvang en exploitatie van het grondbezit 1981-2019	404
Tabel 5	Begroting van de sociale uitgaven 1985-2019	414

BIJLAGEN

Bijlage 1	Stichtingsakte van het Nicolaasgasthuis te Arnhem, 1352	429
Bijlage 2	Eerste statuten van de Nicolai Broederschap, 1387 september 7	433
Bijlage 3	Herziene statuten van de Nicolai Broederschap, 28 december 1550	435
Bijlage 4	Eerste moderne statuten van de Nicolai Broederschap, 1855/1856	439
Bijlage 5	Huidige statuten van de Nicolai Broederschap, 26 augustus 2009	442
Broederlijst	1351-2020	444
Tabellen		457
Tabel 1	Overzicht van fundaties 1387-1579	458
Tabel 2	Overzicht van fundaties 1581-1794	460
Tabel 3	Symbolen van broederschap te Arnhem in de 17de en 18de eeuw	462
Afkortingen		465
Geraadpleegde archieven		467
Literatuurlijst		470
Verantwoording van afbeeldingen		477
Verklarende woordenlijst		484
Register van personen		486
Register van plaatsen en instellingen		498
Nawoord		509